

“Change doesn't come easy”

A comparative study of Corporate Social Responsibility in
large-scale dam projects

Fred Hasselquist

Abstract

The process of economic globalization has in recent decades increased the power of multinational corporations. In recognition of their powerful position, corporations have begun to adopt *Corporate Social Responsibility* as a way of managing their social impact. Their interaction with the surrounding society reaches a peak when involved in large-scale projects, such as the Three Gorges Dam in China and the Narmada Valley Development Project in India. This essay analyses the concept of Corporate Social Responsibility in a comparative study between the two cases. By using current research, it focuses on the role of civil society for making Corporate Social Responsibility effective in developing countries. The role of international institutions, state and corporate transparency is analysed in relation to civil society as means of influencing corporate action. After having examined the two dam projects from this theoretical perspective, the analysis comes to the conclusion that civil society plays a crucial role for affecting corporate action. While other factors also have importance, their success is in many ways dependent on the participation of civil society.

Keywords: Corporate Social Responsibility, Civil Society, Three Gorges Dam Project, Narmada Valley Development Project, Multinational Corporations

Innehållsförteckning

1	Inledning	3
1.1	Introduktion problemområde	3
1.2	Problemområde - teori	4
1.3	Teori – CSR i praktiken.....	5
1.3.1	Frågeställningar	7
1.3.2	Definitioner.....	7
1.4	Metod.....	8
1.5	Syfte.....	8
1.6	Material.....	9
2	Introduktion och dammdiskurs.....	10
2.1	Tre Raviners damm	10
2.1.1	Fördelar och nackdelar	11
2.1.2	ABB och den formbara diskursen	12
2.2	Narmada Valley Development Project	13
2.2.1	Narmada Bachao Andolan och det tveeggade projektet.....	14
3	Transparens - kristallklart eller grumligt i fördämningens bakvatten?.....	15
3.1	Sluten redovisning och internationell transparens – Tre Raviners damm	15
3.2	Transparens och finans - Narmada	18
4	Statligt ramverk - hinder och förutsättning	20
4.1	Förbud, symboler och slöjfeffekter – Tre Raviners damm	20
4.2	Demokrati, protester och domstolsbeslut - Narmada	22
5	Internationella institutioner - en plattform i dammreservoaren?	24
5.1	Finanshinder och rekommendationer - Tre Raviners damm	24
5.2	Transnationella nätverk och institutionella plattformar - Narmada.....	27
6	Slutsatser	29
6.1	Förslag till framtida forskning.....	31
7	Appendix	32
8	Referenser	33

1 Inledning

”What we call Man’s power over nature turns out to be a power exercised by some men over other men with Nature as its instrument”

C.S. Lewis, *The Abolition of Man*, 1943

Storskaliga dammprojekt är politiska till sin natur. Att fördämma världens floder kommer alltid att bejaka någons intressen och negligera en annans. Konstruktionen av Tre Raviners damm i Kina och fördämningen av Narmadafloden i Indien är inga undantag. De två dammprojekten utgör en smältdegel av ekonomiska och politiska intressen där privata och statliga aktörer samsas under gemensam flagg. Enorma miljö- och sociala konsekvenser följer i dammprojektens spår. Lokalbefolkningar tvingas flytta för att göra plats åt de båda tillväxtekonomiernas ökade energibehov. Utvecklingens framfart ifrågasätts av aktivister organiserade på lokal och global nivå. Motståndet inriktar sig inte minst på privata aktörer, vilka i allt högre grad kommit att finansiera och verkställa dammprojektens uppförande. Privata aktörer har samtidigt blivit känsligare inför omgivningens protester. Populariseringen av etiskt sparande och en ökad riskmedvetenhet bland investerare, frambringar i vissa fall större social- och miljöhänsyn bland näringslivets aktörer. Dammprojekten utgör en situation där näringslivets interaktion med det övriga samhällets ställs på sin spets.

Denna uppsats tar tillfället i akt att utnyttja dammprojektens skådeplats för att närmare granska interaktionen mellan näringsliv och samhälle.

1.1 Introduktion problemområde

Av världens 100 största ekonomier utgörs idag 49 av statliga ekonomier och 51 av privata ekonomier i form av multinationella företag (www.londonbusinessforum.com). Världsekonomin har genomgått stora förändringar under de senaste 60 åren vilket bl.a. inneburit en maktförskjutning från statsmakten till den privata sektorn (Scholte 2005:615). Denna maktförskjutning är särskilt påtaglig i de fall då multinationella företag bedriver verksamhet i U-länder. I dessa länder är statsmakten ofta marginaliserad och/eller begränsad till områden av särskild ekonomisk och politisk betydelse. För multinationella företag har statsmaktens brister i många fall skapat ett ökat handlingsutrymme, inte minst vad gäller social- och miljöhänsyn (Graham & Woods 2006:868).

Internationella handelsavtal genom bl.a. WTO har sedan länge gynnat internationella investerares och privata aktörers rättigheter framför staters möjligheter att reglera dem. De privata aktörernas skyldigheter gentemot samhället har däremot fått ett marginellt utrymme i internationella överenskommelser. Varken FN:s deklaration av de Mänskliga Rättigheterna eller Rio-deklarationens principer för miljö- och utveckling utgör bindande avtal för multinationella företag. En följd av detta är betydande svårigheter att på juridisk väg ställa multinationella företag till svars för samhällsvådlig verksamhet, särskilt i U-länder med bristande nationell lagstiftning (Ibid 2006:880).

1.2 Problemområde - teori

Industrilobbyns framgångar har gjort att miljö- och människorättsaktivister sökt nya vägar att förändra näringslivets syn på samhällsansvar. *Corporate Social Responsibility* (CSR) är ett koncept vilket fått allt större genomslag under senare år, inte minst inom näringslivet. Grundprincipen för CSR är enkel; företag och i synnerhet multinationella företag har ett större samhällsansvar utöver att endast agera vinstmaximerande inom ramen för nationell lagstiftning (Godfrey & Hatch 2007:87). CSR bygger i huvudsak på frivilliga initiativ och olika former av självreglering. Multinationella företag anammar CSR för att undvika de negativa konsekvenser som kan följa av att inte tillämpa konceptet, och för att en CSR-profilering kan ha positiva effekter för företagets ekonomiska framgång. Listan på potentiella skäl att tillämpa CSR är lång. Ur ett företagsperspektiv handlar en stor del av CSR om att upprätthålla ett gott anseende gentemot marknad och samhälle (Hill et al. 2007:166). Exempelvis har det blivit allt vanligare att investerare och aktieägare begär information om potentiella risker med nya företagsprojekt med avseende på miljö och mänskliga rättigheter - s.k. *risk management*. Företagen förväntas redovisa handlingsplaner och policys för hantering av miljö- och sociala frågor. Dessa krav uttrycks dels av etiskt angelägna investerare och dels av investerare medvetna om de negativa effekter ett försämrat företagsrykte kan ha för företagets ekonomiska framgång (Godfrey & Hatch 2007:88)

Stakeholder theory utgör en viktig del CSR-konceptet. Alla aktörer som är direkt påverkade av företagets verksamhet identifieras som *stakeholders*. Detta inkluderar exempelvis aktieägare, anställda, påverkade statliga organisationer, men också den lokalbefolkning i verksamhetsområdet som är direkt påverkad av verksamheten. Enligt teorin är det genom ett företags relationer med sina stakeholders som dess CSR manifesteras (Waddock 2004:11). Företagets relation med dess stakeholders avgör dess långsiktiga effektivitet samt moraliska trovärdighet (Ibid 2004:25).

CSR har haft ett stort genomslag som koncept inom affärsvärlden. De flesta av världens större multinationella företag är noga med att marknadsföra sin etiska, sociala och miljövänliga hållning gentemot marknad och samhälle (www.csrwire.com/reports). I en ranking över 2007 års starkaste varumärken angav Financial Times och Millward Brown ökat socialt ansvarstagande som ett avgörande skäl till att BP, Shell och Toyota förstärkt sina varumärken under året som gått (DN 070423).

Konceptets genomslagskraft på marknadsföringsplanet är alltså relativt obestridd. De substantiella resultaten av CSR är dock ett mer kontroversiellt ämne. Studier på området uppvisar både positiva och negativa resultat vad gäller det praktiska utfallet av CSR (Graham & Woods 2006:869). Akademiker och aktivister engagerade i ämnet har frågat sig om CSR ger resultat i form av större social- och miljöhänsyn. Och om så är fallet, vad är det för faktorer som gör att CSR förverkligas i praktiken och inte förblir på marknadsföringsplanet. Det är med bakgrund i denna undran som uppsatsen tar sin utgångspunkt. Den akademiska debatten har bl.a. utmynnat i teori vilken försöker identifiera faktorer som är avgörande för att multinationella företag ska agera självreglerande och förverkliga CSR i U-länder.

1.3 Teori – CSR i praktiken

David Graham och Ngaire Woods är två forskare på University of Oxford vilka bedriver ledande forskning inom det aktuella området. I artikeln ”*Making Corporate Self-Regulation Effective in Developing Countries*” (2006) sammanställer och vidareutvecklar Graham & Woods den aktuella forskningen på området. Denna uppsats har för avsikt att pröva samt vidareutveckla de slutsatser som utmynnat ur Graham & Woods sammanställning.

Graham & Woods identifierar i huvudsak tre faktorer som avgörande för att självreglering¹ av multinationella företag ska fungera effektivt i U-länder: *Transparens, Internationella institutioner och Civilsamhälle* (Graham & Woods 2006:881-882). Denna uppsats omformulerar denna uppställning och placerar det lokala civilsamhället i centrum. Uppsatsen undersöker huruvida det *lokala civilsamhället* spelar en *avgörande* roll för att självreglering/CSR i U-länder ska förverkligas i praktiken. Civilsamhällets roll för att frambringa effektiv

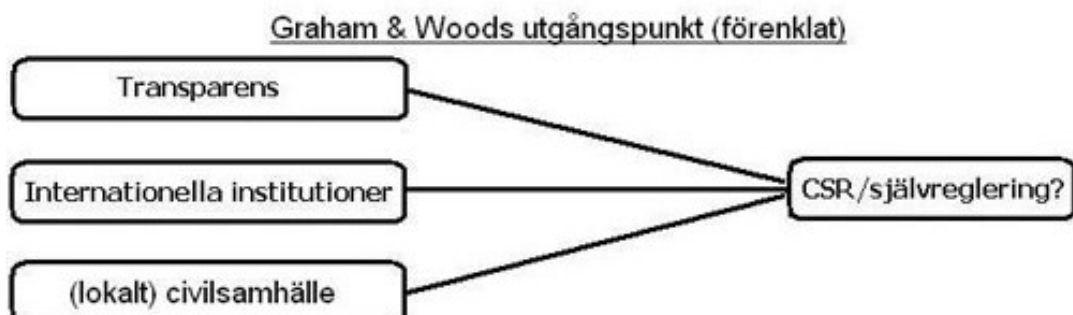
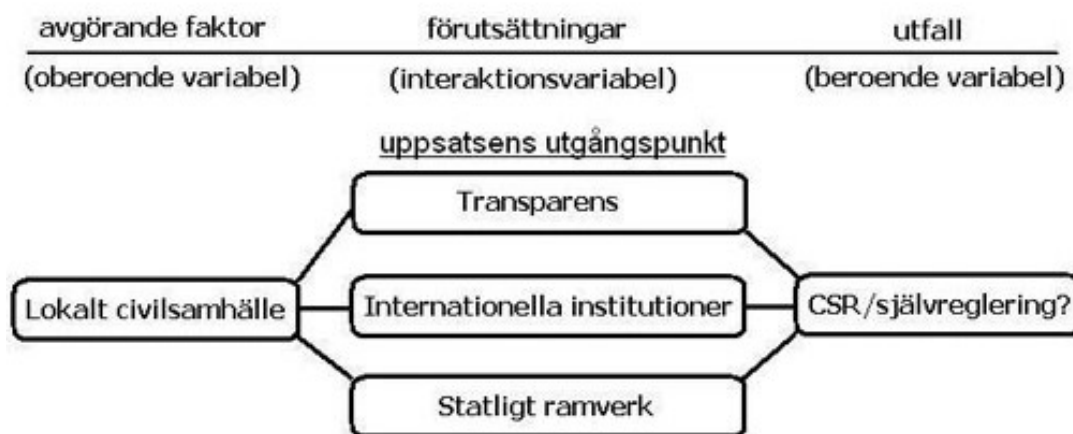
¹ Graham och Woods väljer att använda begreppet *självreglering* i sin artikel: *Making Corporate Self-Regulation Effective in Developing Countries* (2006). Artikelns innehåll behandlar dock samma problematik som forskningen som intresserar sig för CSR. Det råder en viss begreppsförvirring på området, vilket kan förklara att Graham och Woods väljer att utelämnat CSR och likartade begrepp i sin artikel. Denna uppsats definierar CSR inom ramen för det Graham och Woods kallar *självreglering*. Begreppen kan alltså betraktas som synonyma i fortsättningen av denna uppsats.

självreglering har på senare år nått ett större erkännande. Inte minst genom det relativt nyetablerade UN Global Compact (www.unglobalcompact.org). Graham & Woods artikel understryker vidare statsmaktens centrala roll för det lokala civilsamhällets möjligheter att framtvinga självreglering.

Det är med basis i dessa utgångspunkter som uppsatsens teoretiska upplägg har utformats. *Transparens, Internationella institutioner* samt *statligt ramverk* identifieras som nödvändiga förutsättningar för civilsamhällets möjligheter att påverka multinationella företags agerande i U-länder. Den närmare innebörden av Graham & Woods förklaringsvariabler preciseras i anslutning till respektive kapitel som behandlar området. Upplägget ger läsaren bättre möjligheter att granska teoriprövningen i direkt anslutning till empirin. Synen på civilsamhällets roll preciseras i denna teoridel för att ge underlag till uppsatsens frågeställningar.

Även Graham & Woods understryker det lokala civilsamhällets roll för att frambringa effektiv självreglering, men förklaringsvariabeln tilldelas inte samma avgörande roll som är fallet i denna uppsats teoretiska utgångspunkt. Enligt Graham & Woods har det lokala civilsamhället genom sin fysiska närhet och direkta anknytning till det aktuella området flera fördelar i frambringandet av fungerande självreglering. Civilsamhället åtnjuter i allmänhet hög legitimitet för sin verksamhet då dess organisation i huvudsak består av lokala aktivister, direkt påverkade av verksamheten i området. Den lokala anknytningen ger goda möjligheter att övervaka och kontrollera effekter av den privata sektorns verksamhet på den omgivande miljön (Graham & Woods 2006:879-880).

Nedanstående modeller illustrerar den övergripande tanken bakom uppsatsens teoretiska och metodologiska utformning.

1.3.1 Frågeställningar

Det är med basis i ovanstående teoretiska resonemang som följande frågeställningar har utformats:

**Vilka fundamentala skillnader finns mellan den privata sektorns agerande, i termer av social- och miljöhänsyn, i Narmada Valley Development Project och Three Gorges Dam Project?*

Denna inledande frågeställning är nödvändig för att kunna klargöra vilka fundamentala skillnader som framgår av uppsatsens empiriska undersökning. En jämförelse mellan de båda fallens empiriska resultat lägger vidare grund för en mer djupgående analys.

**Har (icke-)förekomsten av ett fungerande civilsamhälle varit avgörande för att frambringa dessa skillnader?*

**På vilket sätt har det lokala civilsamhället fungerat för att påverka den privata sektorn att i handling tillämpa CSR och fungera självreglerande?*

Dessa frågeställningar grundlägger prövningen av uppsatsens teoretiska utgångspunkter. Genom frågeställningarnas utformning så prövas även indirekt Graham & Woods förklaringsvariabler i anslutning till det lokala civilsamhället. ”På vilket sätt” innefattar följaktligen Graham & Woods två andra förklaringsvariabler.

1.3.2 Definitioner

Följande preciseringar definierar kortfattat uppsatsens nyckelbegrepp.

Corporate Social Responsibility/självreglering: Socialt ansvarstagande från en privat vinstdrivande organisation vilket sträcker sig utöver kortsiktig vinstmaximering och bindande lagstiftning (Graham & Woods 2006:869).

Stakeholder: Aktör direkt påverkad av en privat vinstdrivande organisations verksamhet (Waddock 2004:11).

Civilsamhälle: Uppsatsens anammar vad Michael Edwards, en ledande forskare på området, kallar *Civil Society as Associational Life*. Definitionen inkluderar all icke-vinstdrivande verksamhet i form av nätverk, organisationer och samarbeten vilka rör sig i sfären mellan familj och statlig organisation. Organisationen samlas och drivs i allmänhet av en gemensam intressefråga, ofta av politisk eller social karaktär (Edwards 2004:20).

Privat sektor/aktör: I uppsatsens kontext; en privat multinationell vinstdrivande organisation utformad för ekonomisk verksamhet.

1.4 Metod

Denna uppsats är en jämförande fallstudie. Uppsatsen prövar befintligt teori på området genom att undersöka det lokala civilsamhällets roll för att frambringa effektiv självreglering i U-länder. Genom uppsatsens metod kan flertalet förklaringsvariabler granskas i anslutning till civilsamhällets funktion. På detta vis prövas och vidareutvecklas befintlig teori parallellt i uppsatsens analys.

Principen för valen av fall bygger på en s.k. mest lika-design. De kinesiska och indiska dammprojekten har valts ut eftersom de innefattar relativt lika egenskaper – med undantag för en variabel. Medan den kinesiska diktaturen i hög grad omöjliggör utomstatlig politisk organisation kännetecknas det indiska dammprojektet av ett mycket aktivt lokalt civilsamhälle. I övrigt liknar projekten varandra till stor del. Båda projekten dras med enorma miljö- och sociala konsekvenser och dess ekonomiska försvarbarhet ifrågasätts regelbundet av utomstående kritiker. Projekten är kontroversiella och anses leda till kränkningar bl.a. de mänskliga rättigheterna. Båda projekten har avvisats av Världsbanken och flertalet andra multilaterala finansorgan. Samma branscher inom den privata sektorn är eller har varit involverad i både det indiska och kinesiska fallet.

Statsstyrda bolag har det övergripande ansvaret för projektens genomförande. Det främsta skälet till att välja projekt som utförs i statlig regi är att uppsatsen syftar till att undersöka *självreglering* inom den privata sektorn. En annars överhängande utomstående variabel, statlig reglering, får en begränsad inverkan genom denna metod. Lika kontroversiella projekt utförda i privat regi hade sannolikt utsatts för statlig reglering, vilket hade påverkat den privata sektorns agerande. I dessa två fall tummar statsmakten på lagen för att genomdriva ett kontroversiellt projekt. De envetna projektambitionerna innebär inte minst lönsam kontraktering för det privata näringslivet. Följaktligen - trots att privata aktörer i dessa fall har mindre inflytande prövas deras sociala ansvarstagande desto mer. Den privata sektorns valmöjligheter friställs från statligt inflytande och frågan om självreglering ställs på sin spets.

1.5 Syfte

Uppsatsens främsta syfte är att vara ett bidrag till forskningen kring CSR. Mer specifikt inriktar sig uppsatsens på att undersöka det lokala civilsamhällets roll för att frambringa effektiv självreglering i U-länder. Det främsta syftet är således inte att utreda vad CSR *bör* innebära eller huruvida CSR är ett lämpligt koncept för att skapa samhällsnytta. Dessa uppgifter överlämnas åt andra forskare på området. Men genom att pröva befintlig teori på området och närmare undersöka vilka faktorer som gör att CSR utförs i handling, bidrar uppsatsen med underlag för framtida forskning.

1.6 Material

Materialtillgången på området är varit relativt god. Både vad gäller teori och empiri. Uppsatsens material bygger i huvudsak på andrahandskällor. En betydande del består av artiklar från vetenskapliga tidskrifter. Det är således i första hand tryckta källor som har använts. En relativt stor del av uppsatsens material består också av internetkällor. Dessa internetkällor består i huvudsak av material med relativt högt vetenskaplig värde från välkända institutioner och organisationer. Även tidningsartiklar från större dagstidningar och tidskrifter har utnyttjats.

En grundläggande princip för materialinsamlingen har varit att utnyttja vetenskapliga och objektiva källor. Denna princip har tillämpats med vissa undantag. Bl.a. har öppet redovisade protestbrev från internationella NGO's till näringslivet utnyttjats i undersökningen. Även pressmeddelanden från olika involverade aktörer har använts som material. Objektiviteten i dessa kan givetvis ifrågasättas. Samtidigt utgör detta värdefullt material för att närma förstå och tolka olika aktörers resonemang och handlingsförfarande.

2 Introduktion och dammdiskurs

Det här kapitlet analyserar hur olika intressen ställs mot varandra vid genomförandet av de båda dammprojekten. Närmare bestämt analyseras civilsamhällets roll för att differentiera diskussionen över dammprojektens fördelar och nackdelar. I dessa fall har civilsamhället kommit att inta en roll som motståndare till dammprojekten och dess förespråkare. Multinationella företag representerade av den internationella dammlobbyn utgör några av dammprojektens främsta förespråkare. Konflikten mellan dessa aktörer belyser hur civilsamhället kan berika företagens ofta teknokratiska förhållningssätt till projektens natur. I de inledande avsnitten till respektive fall introduceras läsaren till dammprojektens övergripande problematik.

2.1 Tre Raviners damm

Yangtze-floden som tar sin början i Tibet och utmynnar i östra Kina i närheten av Shanghai har kallats Kinas pulsåder och är världens tredje största flod. De bördiga regionerna kring Yangtze anses vara den kinesiska civilisationens vagga och är hemvist för över 300 miljoner människor. Tre Raviners damm är projektet som ska försöka tämja denna naturkraft för att tillfredställa den växande kinesiska ekonomins ökade energibehov. Projektet är förlagt till Hubeiprovinnsen där dammen stoppar upp floden alldeles innan den når de industrialiserade regionerna i Yangtzedeltats östra delar (Qing & Sullivan 1999:56).

Tre Raviners damm beräknas vara färdig att stå i drift 2009, den kommer då ha kapacitet att årligen generera 84,7 Terrawatt elektricitet, vilket motsvarar 10 % av landets totala energiproduktionskapacitet 1993 (Qing & Sullivan 1999:56). Den uppskattade totala kostnaden för projektets genomförande varierar från 25 miljarder US\$ enligt officiella siffror till ca 75 miljarder US\$ enligt projektets kritiker (Ibid 1999:66). Med ett omfång på 185m i höjd och 2km i bredd kommer dammen att skapa en vattenreservoar som höjer vattennivån med 175m (som mest) och sträcker sig 600km uppströms (Salazar 2000:162). Myndigheterna räknar med att ca 1,3 miljoner människor tvingas flytta, kritikerna räknar med ca 1,9 miljoner (Qing & Sullivan 1999:56).

Tre Raviners damm är ett projekt vilket utförs i statlig regi. Det statsstyrda bolaget China Yangtze Three Gorges Project Development Corporation (CTGPC) har det övergripande ansvaret för projektets genomförande (Wright 2003:1-2). China Development Bank (CDB) har ansvaret för att kanalisera det inhemska och

utländska kapital som finansierar projektet. Flertalet av världens största multinationella företag, kreditexportinstitut och internationella banker har anlåtats av CTGPC och CDB för att garantera projektets förverkligande (Salazar 2000:169,172).

2.1.1 Fördelar och nackdelar

Tre Raviners damm är ett projekt med många sidor. Dess förespråkare ser projektet som ekonomiskt försvarbart. Dammen kommer att generera energi vilken är nödvändig för att driva den växande kinesiska ekonomin framåt. Projektet skapar tiotusentals arbetstillfällen och lockar till sig utländska investeringar. Dammen kommer också att förbättra möjligheterna för tyngre transportfartyg att trafikera den annars svårnavigerade floden. Transportkostnaderna för regionens industri förväntas minska med upptill 40 % vilket gynnar den ekonomiska aktiviteten i området (Qing & Sullivan 1999:66).

Förespråkarna ser också projektet som miljömässigt försvarbart. Vattenkraft producerar inga växthusgaser och anses producera ren energi. Om dammen når sin utlovade produktionskapacitet på 84,7 TWh per år motsvarar det årsproduktionen för 18 kärnkraftsverk eller konsumtionen av 50 miljoner ton kol i ett normaleffektivt kolkraftverk (Salazar 2000:167). En ökad andel vattenkraft i Kinas energiproduktion borde alltså förbättra landets möjligheter att ansluta sig till Kyotoprotokollet åtaganden.

Ur ett socialt perspektiv betonar projektets förespråkare dammens möjligheter att kontrollera Yangtzeflodens återkommande översvämningar. Bara under 1900-talet omkom 300 000 människor till följd av översvämningar, senast 1998 omkom 3000 människor när floden översvämmades (Verburg 1999:2).

De människor som är direkt drabbade av projektet baksidor har haft det svårare att göra sin röst hörd. Sedan 1987 är det förbjudet i kinesisk lag att kritisera dammprojektet och dess utförande (Salazar 2000:162). Projektets kritiker ifrågasätter och motsätter sig de flesta av de fördelar som framförs av projektets förespråkare. Som tidigare antytts får projektet enorma miljö- och sociala konsekvenser (Monroe 1999:1). Ekosystemet i det omgivande floddeltat förväntas genomgå allvarliga påfrestningar. Flertalet utrotningshotade djur- och växtarter beräknas försvinna helt. Jorderosion och sedimentering till följd av dammreservoarens utbredning ökar risken för översvämningar, och förväntas överhuvudtaget innebära allvarliga påfrestningar för den omgivande miljön (Reuters 070521). Dammreservoarens stillastående vatten beräknas öka risken för epidemier i området, däribland malariautbrott (Salazar 2000:167).

Planering och budgetering för projektets kostnader har karakteriserats av godtycklighet och överoptimism. Något som kan illustreras av att projektets ursprungliga budget var 4,5 miljarder US\$ - en femtedel av de nuvarande officiella siffrorna och en sextondel av kritikernas siffror (Ibid 2000:168).

Vad som upprört flest kritiker är hanteringen av projektets sociala konsekvenser. De omflyttningsprogram som skapats av myndigheterna för att kompensera de ca 1,5 miljoner som tvingas flytta, har präglats av korrupktion, inkompetens och brutalt nedslagna protester (The Economist 020706).

Till följd av kritikförbudet utesluts uppmärksamhet kring projektets baksidor ur kinesisk media. Den inhemska debatten kring projektets försvarbarhet är relativt ensidig. Kritik formuleras i huvudsak av utländska aktivister. Denna kritik har ett begränsat inflytande över det involverade näringslivets diskurs (Qing & Sullivan 69-70). I avsaknaden lokala protester kan projektet lättare rättfärdigas, inte minst ur ett företagsperspektiv.

2.1.2 ABB och den formbara diskursen

Svensk-schweiziska ABB är ett av de multinationella företag med störst inblandning i projektet och vars förhållningssätt kan exemplifiera ovanstående problematik (van Gelder et. al 2002:39). Företaget har anslutit sig till ISO14000 standarden vilken bl.a. har som mål att minimera skadliga effekter på miljön till följd av de anslutna företagens verksamhet (www.iso.org). Redan 2002 hade företaget kontrakterats av CTGPC för uppdrag värderade till ca 1,1 miljarder US\$. I en officiell rapport med titeln *"Three Gorges: big dam, big controversy"* ger ABB sin syn på projektets natur. Rapporten anammar undantagslöst "förespråkarnas" argument och siffror, vilka presenterades i inledningen på detta kapitel. Företaget hymlar inte om att projektet har vissa negativa konsekvenser men konkluderar rapportens avsnitt om dessa med frasen: *"change doesn't come easy"* (Rogers 2002:1-3). Rapporten avslutas med:

"Clearly, the pros and cons have weighed in favor of participation. And for ABB's part, the company says it is helping make the dam as safe and environmentally sound as possible (Rogers 2002:3).

Detta förhållningssätt till företagets involvering illustrerar sannolikt en allmän föreställning bland företag involverade i projektet. Den ensidiga inhemska diskursen maskerar projektets bakomliggande intressekonflikt. Detta lämnar utrymme för godtyckliga bedömningar av projektets baksidor. Förklaringen är att inskränkningarna av det kinesiska civilsamhället har gjort att intressekonflikten mellan projektets förespråkare och motståndare saknar rättvisa spelregler. Resultatet blir att företagen är sina egna domare – de avgör själva huruvida de agerar ansvarstagande och tar social- och miljöhänsyn. Det lokala civilsamhällets tystnad gör projektets utomstående kritiker till åklagare utan vittnen eller offer. Föregående avsnitt har också visat att bristen på en differentierad debatt kan ha negativa effekter för projektets praktiska utformning. Intoleransen mot kritik gör att projektets baksidor underskattas, vilket ur ett långsiktigt perspektiv kan undergräva projektets effektivitet och samhällsnytta. Nästa kapitel undersöker

huruvida ett fungerande civilsamhälle kan differentiera dammdebatten och öka möjligheterna för en mer nyanserad bedömning av den privata sektorns CSR.

2.2 Narmada Valley Development Project

Narmadafloden är en av Indiens största floder. Den tar sin början i staten Madhya Pradesh i mellersta Indien och fortsätter sedan västerut genom staterna Maharashtra och Gujarat där den slutligen utmynnar i Arabiska havet. Över 25 miljoner människor är direkt beroende av floden och dess tillflöden som försörjningskälla. The Narmada Valley Development Project (NVDP) är namnet på projektet som ska fördämma Narmadafloden genom byggnationen av 30 storskaliga dammar, 135 mellanstora och 3000 minidammar. Dammprojektet tog sin början redan 1961 och beräknas vara avslutat 2040 (Turaga 2000:238). Dammprojektets största och mest kontroversiella damm, *Sardar Sarovar*, har kommit att bli en vattendelare för projektets framgång och legitimitet (World Bank 1995:1). Den politiska och ekonomiska utvecklingen kring Sardar Sarovar exemplifierar på många vis problematiken kring Narmadaprojektet som helhet (Coles & Bavadam 2000:2-3). Analysen koncentrerar sig på NVDP, men djupdykningar och exempel inriktas i allmänhet på Sardar Sarovar projektet.

Sardar Sarovar dammen är förlagd till staten Gujarat men har också vidgående konsekvenser för flodområden i de närliggande staterna. Dammen skapar en vattenreservoar vilken kommer sträcka sig 214 km uppströms och översvämma 39 000 hektar land bestående av skog och odlingsbar mark (Turaga 2000:239). Reservoaren tvingar ca 140 000 människor att flytta varav en majoritet utgörs av stambefolkningar i Madhya Pradesh kända för sitt traditionella leverne. Myndigheterna beräknar att ytterligare 150 000 människor direkt påverkas av reservoarens utbredning (Ibid 2000:248). I likhet med det kinesiska fallet varierar dessa siffror beroende på källa. Dammbygget i sin helhet beräknas kosta ca 4,6 miljarder US\$ enligt officiella siffror och uppåt 9 miljarder US\$ enligt projektets motståndare. Precis som i det kinesiska fallet har projektet vidgående miljö- och sociala konsekvenser samt oklarheter kring dess ekonomiska berättigande (Ibid 2000:246). Dammprojektet förväntas innebära flertalet fördelar för regionens utveckling, i synnerhet vad gäller energiproduktion och konstbevattning (World Bank 1995:2). Dammkonstruktionen är i dagsläget i princip färdigställd (dammens höjd kommer sannolikt att höjas beroende på domslut), konstruktionen av det enorma bevattningsystem som utmynnar från dammen beräknas vara klart tidigast 2025 (www.sardarsarovardam.org).

Bolaget som har det övergripande ansvaret för projektets genomförande heter Sardar Sarovar Narmada Nigam Ltd (SSNNL) (www.sardarsarovardam.org). SSNNL ägs av myndigheterna i Gujarat (www.narmada.org/sardarsarovar). I likhet med Tre Raviners damm så har den privata och utländska involveringen i NVDP och Sardar Sarovar ökat i takt med ökade kostnader samt som ett resultat

av Världsbankens tillbakadragande från projektet (Coles & Bavadam 2000:3).. Skillnaden är att en majoritet av de privata aktörerna också tvingats dra sig tillbaka (Gandhi 2003:490).

2.2.1 Narmada Bachao Andolan och det tveeggade projektet

Kontroversen kring NVDP och Sardar Sarovar har p.g.a. ett aktivt indiskt civilsamhälle nått globala proportioner. Den uppmärksammade gräsrotsrörelsen Narmada Bachao Andolan (NBA) har genom ett brett internationellt nätverk etablerat sig som en betydande maktfaktor för dammprojektets utveckling (Turaga 2000:245). Till skillnad från dess kinesiska motsvarigheter har SSNNL och NVDP haft betydande svårigheter att attrahera internationellt kapital och anlita utländsk expertis. En viktig förklaring till detta har varit NBA:s febrila protestverksamhet (van Gelder 2002:73-74, 86). Kritiken från NBA har bl.a. fått mäktiga inhemska och internationella aktörer att reagera. Däribland Världsbanken vilka drog tillbaka sin finansiering av projektet sedan en intern utredare påvisat uppenbara brister i hanteringen av projektets miljö- och sociala konsekvenser (IPT Report 2002:1-2). Tillbakadragandet var inte bara ett bakslag för projektets upphovsmän utan också en principiell seger för NBA. Världsbankens agerande gav NBA ett internationellt erkännande vilket underlättat proteströrelsens framtida aktivitet (Gandhi 2003:490-491).

I likhet med Tre Raviners damm så har dammprojekten i Narmada en tveeggad natur. De flesta av projektets påstådda fördelar ifrågasätts av projektets motståndare. Konstruktionen av Sardar Sarovar har vidgående konsekvenser för regionens ekosystem. Flertalet utrotningshotade djur- och växtarter riskerar att försvinna. I likhet med det kinesiska projektet så har risken för sedimentering och jorderosion underskattats. Dessa effekter riskerar på längre sikt öka risken för översvämningar och höjda vattennivåer i flodområden uppströms från dammen (van Gelder et. al 2002:79).

De sociala konsekvenserna av Sardar Sarovar har fått i särklass störst uppmärksamhet i indisk och utländsk media (World Bank 1995:1). Förflyttningen av de ca 140 000 människor vilkas hem översvämmas under reservoarens utbredning är också den fråga som väckt störst ilska bland civilsamhället. Projektets motståndare hävdar att ca 1 miljon människor direkt eller indirekt kommer tvingas flytta p.g.a. reservoarens utbredning. I likhet med det kinesiska fallet har förflyttningsprogrammet präglats av korrupktion och inkompetens. (Turaga 2000:249). Upphovsmännens oförmåga att hantera projektets miljö- och sociala konsekvenser och Världsbankens tillbakadragande gör projektet riskfyllt ur ett företagsperspektiv. Det indiska civilsamhället har i det här fallet fungerat garant för att missförhållanden uppmärksammas. Till skillnad från det kinesiska fallet så försvårar ett aktivt indiskt civilsamhälle en friare tolkning av en ev. CSR-policy. Involvering riskerar leda till ovälkommen publicitet vilket kan solka ner ett företags rykte och skrämja bort riskmedvetna investerare.

3 **Transparens -** kristallklart eller grumligt i fördämningens bakvatten?

Som tidigare nämnts innefattar marknadslogiken incitament för företag att tillämpa CSR. Graham och Woods studier understryker vikten av *transparens* i företagets verksamhet för att dessa marknadsmekanismer ska fungera. Investerare, aktieägare och allmänhet måste ha tillgång till korrekt och standardiserad information om företagets verksamhet för att kunna bedöma graden av CSR. Redovisningen bör med fördel framställas av en utomstående aktör oberoende av det aktuella företaget. Denna redovisningsform förutsätter dock ett kollektivt tillämpande av fullständig transparens. Risken är att enskilda företag finner det rationellt att mörka valda delar av redovisningen för att vinna konkurrensfördelar gentemot transparenta konkurrenter. Problematiken är särskilt svårlost i U-länder då företagets verksamhet ofta är längre från investerare och konsumenters insyn (Graham & Woods 2006:881-882). Kort sagt, en ökad grad av transparens antas förbättra samhällets möjligheter att ifrågasätta och ställa krav på företagets verksamhet i U-länder.

3.1 **Sluten redovisning och internationell transparens** – Tre Raviners damm

Tre Raviners damm är ett projekt där möjligheterna till insyn från allmänheten är ytterst begränsad. Den ursprungliga projekteringen av dammen utfördes helt utan insyn från allmänhet och media. En statlig rapport som släpptes efter att projektet godkänts av den kinesiska kongressen innehöll uppenbara vetenskapliga brister och allvarliga underskattningar av projektets miljö- och sociala konsekvenser. Myndigheterna har sedan dess aktivt undertryckt alla former av granskning från inhemska kritiker (Qing & Sullivan 1999:71).

Den ökade graden av privatisering och utländsk involvering i projektet har på senare tid tvingat CTGPC och CDB att offentliggöra mer information om projektets natur (Ibid 1999:69). Utländska direktinvesteringar stod 2002 för ca 5,5 % av projektets totala kostnader. Genom försäljning av stamaktier i CTGPC och dotterbolaget China Yangtze Electric Power Corporation (CEPC) samt utställning av statsobligationer direkt knutna till finansiering av projektet har staten ökat andelen indirekt privat finansiering. Denna typ av finansiering står för över 50 % av projektets kostnader. Inhemska banklån samt lån från privata utländska banker står för den resterande delen av projektets finansiering (van Gelder et. al 2002:59-

61). Den höga andelen statlig belåning för att finansiera projektets gigantiska kostnader riskerar enligt utländska analytiker få allvarliga makroekonomiska konsekvenser (Salazar 2000:169). Projektets största profitörer utgörs till stor del av multinationella företag inom energi- och byggindustrin. ABB, Siemens, VA Tech, General Electric är exempel på några av de företag som kontrakterats för flertalet uppdrag värda mångmiljardbelopp (van Gelder et. al 2002:39).

Projektets enorma miljö- och sociala konsekvenser samt oklarhet kring dess ekonomiska berättigande har fått multilateral utlåning till projektet att utebli. Världsbanken och amerikanska US Export-Import Bank tillhör projektets mest betydelsefulla avståndstagare. Den statliga amerikanska kreditexport bankens (US Export-Import Bank) beslut att neka utlåning för investeringar i projektet har till viss del hindrat amerikanska företag från involvering i projektet. Bristande konsensus inom den kanadensiska statsapparaten beträffande projektets försvarbarhet har däremot gjort kanadensiska bolag till några av dammprojektets största profitörer (Salazar 2000:171-172).

1986 anlätades en sammanslutning av kanadensiska ingenjers- och konsultfirmor (Canadian International Projectmanagers Yangtze Joint Venture – CYJV) av den kinesiska staten för att genomföra en studie av dammprojektets lämplighet. Världsbanken tilläts (av den kinesiska staten) ha en ”övervakande” roll för studiens utformning. Studien syftade endast till att avgöra projektets ekonomiska och tekniska lämplighet. Slutsatserna blev att projektet var teknisk genomförbart och ekonomisk försvarbart. Samma firmor har därefter kontrakterats för uppdrag i projektet värda mångmiljonbelopp. Den Torontobaserade organisationen Probe International, kritiska till projektets utformning, kunde genom landets offentlighetsprincip ta del av CYJV-studien (van Gelder et. al 2002:42-43). Studiens visade sig innehålla inkonsekventa slutsatser och uppenbara vetenskapliga brister. De utomstående experter vilka tilläts granska studien uppmärksammade i synnerhet de grova underskattningar som gjorts vad gäller kostnaderna för att hantera projektets miljö- och sociala konsekvenser (Salazar 2000:168). Undersökningen ledde till att det kanadensiska biståndsorganet CIDA, vilka ursprungligen sponsrat CYJV-studien, drog tillbaka allt stöd till kanadensiska bolag involverade i projektet. Även Världsbanken tog avstånd från CYJV-studien (Ibid 2000:169-171). De nordamerikanska biståndsorganen visade sig dock vara relativt ensamma i sitt avståndstagande. Flertalet europeiska biståndsorgan och exportkreditnämnder, däribland Svensk Exportkredit, uppmuntrade istället inhemska företag att involvera sig i projektet (van Gelder et. al 2002:63).

Händelseutvecklingen underbyggde den kanadensiska industrilobbyns framgångar att upplysa landets makthavare om marknadens hårda logik. 1994 deklarerade den nyvalde premiärministern Jean Chretien sitt fulla stöd till dammprojektet i Kina. En sammanslutning av landets största energi- och byggbolag, uppbackade av landets Exportkreditnämnd, bildade kort därefter ett ”Team Canada” med avsikt att förvärva maximalt antal dammkontrakt till kanadensisk industri (Salazar 2000:171-172).

I detta fall förekom en viss grad av transparens. Probe International utnyttjade offentlighetsprincipen i Kanada för att granska dammprojektets planering. Men trots att projektets brister blottades för världssamfundet så har konkurrensen varit hård om de lukrativa kontrakt CTGPC ställt ut till den privata sektorn (van Gelder et. al 2002:39-40). Förklaringen till detta går sannolikt att finna i marknadens logik. Tre Raviners damm utgör ett mycket attraktivt projekt för den privata sektorn. Med hänsyn till de slutsatser som drogs i det inledande kapitlet, om bristen på rättvisa spelregler i debatten kring det kinesiska projektet, så förefaller den kanadensiska händelseutvecklingen naturlig. Projektets försvarbarhet är i näringslivets diskurs snarare en diskussionsfråga om synen på utveckling (Qing & Sullivan 1999:70). Ett vinstmaximerande företag kommer inte att avstå från lukrativa kontrakt i väntan på att frågan om projektets legitimitet får en slutgiltig dom. Särskilt inte om projektet fortgår oavsett världssamfundets samtycke. Om multinationella företag ska avstå inblandning krävs tillräckliga incitament för att en ev. involvering ska förefalla irrationell. Transparens visade sig i det kanadensiska fallet vara ett otillräckligt instrument för att förändra dessa incitament och framtvunga självreglering. Den ökade utländska och privata involveringen har dock ökat genomskinligheten i projektet som helhet (Ibid 1999:71). Det är möjligt att denna utveckling i viss mån förbättrat allmänhetens möjligheter att påverka projektets utformning.

3.2 Transparens och finans - Narmada

NBA:s framtvingande av Världsbankens fristående utredning av Sardar Sarovar illustrerar i huvudsak två saker. Den första och redan nämnda är hur civilsamhället kan fungera för att förändra diskursen kring ett aktuellt dammprojekt, och därmed även påverka den privata sektorns agerande. Förfarandet illustrerar för det andra hur transparens kan fungera som ett *instrument* för det lokala civilsamhället att påverka den privata sektorns agerande; i detta fall i form av en genomlysning av projektet från en internationell auktoritet (Världsbanken). Detta kapitel analyserar varför transparens kan vara ett effektivt verktyg i händerna på det lokala civilsamhället.

Det kinesiska/kanadensiska fallet indikerar det internationella civilsamhällets begränsningar. Transparens visade sig vara ett otillräckligt instrument för att påverka den privata sektorns agerande. Utfallet av det indiska fallet kontrasterar på flertalet sätt mot denna händelseutveckling. Bakgrunden som ledde fram till de olika utfallen är dock lika på många sätt. Båda dammprojekten är kontroversiella ur ekonomisk, miljö- och social synvinkel vilket i båda fallen föranlett Världsbankens och andra multilaterala organs tillbakadragande. Flertalet av de multinationella företag och internationella finansiärer som anlits av CTGPC har också anlits för NVDP. Den centrala skillnaden är att i det indiska fallet har de flesta företag och finansiärer som ursprungligen varit involverade i projektet dragit sig ur till följd av det lokala civilsamhällets aktivitet (van Gelder et. al 2002:73-74).

Det tyska kreditexportinstitutet Hermes finansierade de exportkrediter som var nödvändiga för Siemens kontraktering till Tre Raviners damm. Fransk-engelska Alstom har anlits av CTGPC för uppdrag värda 212 miljoner US\$ (Ibid 2002:40-41). Både Hermes och Siemens var till en början anlita till NVDP och båda drog sig ur som en direkt följd av NBA och dess allierades högljudda protester. Alstom var också anlita till NVDP men drog sig i likhet med Siemens och Hermes ur det indiska projektet till följd av det lokala civilsamhällets aktivitet (Ibid 2002:73-74).

NBA:s framgångar är inte oberoende av det internationella civilsamhällets hjälp. Det var t.ex. amerikanska NGO's (Environmental Defense Fund och National Wildlife Federation) påtryckningar som föranledde Världsbankens fristående utredning av Narmadaprojektet (Turaga 2000:243). Världsbankens tillbakadragande ur det kinesiska projektet var även det till stor del resultatet av det internationella civilsamhällets genomlysning av projektets planering (Salazar 2000:169-171). Men i det kinesiska fallet har de privata investeringarna fortgått trots Världsbankens och stora delar av världssamfundets ogillande. I Indien har exponeringen av projektets avigsidor gett bestående effekter för den privata

sektorns agerande. Följden är att den indiska statsmakten tvingats ta ett större finansiellt och politiskt ansvar för projektets genomförande (Gandhi 2003:490).

NVDP finansieras och genomförs idag i huvudsak av inhemska aktörer. Huvuddelen av projektets kostnader är direkt eller indirekt finansierade av statliga institutioner. Power Finance Corporation, Industrial Development Bank of India, State Bank of India m.fl. är exempel på några av projektets statsstyrda finansiärer (van Gelder et. al 2002:73-74). SSNNL försöker i likhet med dess kinesiska motsvarighet CTGPC öka andelen indirekt privat finansiering i projektet. Bl.a. har s.k. Narmadaobligationer ställts ut på den indiska marknaden med staten Gujarat som garant (Ibid 2002:87).

I både Indien och Kina har tillbakadragandet från multilaterala finansinstitutioner tvingat statsmakten att ta ett större finansiellt ansvar för projektets genomförande. Andelen privat finansiering är dock betydligt större i det kinesiska fallet. Medan privata investerare och internationella banker har konkurrerat om CTGPC:s kapitalefterfrågan så har SSNNL tvingats vända sig till den inhemska marknaden och statliga finansinstitut för att säkra finansiering (van Gelder et. al 2002:86-87).

I det kinesiska fallet har det internationella civilsamhällets inverkan på näringslivet gett på sin höjd temporära effekter. I det indiska fallet har inverkningarna varit bestående. En viktig förklaring till denna skillnad är att vittnesmålen från den indiska proteströrelsen utgör en egen form av transparens. NBA saknar visserligen full insyn i projektets ekonomiska underlag. Proteströrelsens främsta tillgång tillhandahålls istället av dess fysiska närvaro och direkta anknytning till projektområdet. NBA mobiliserar genom sin verksamhet vittnesmål vilka utgör en ovärderlig förstahandskälla för den som önskar granska projektets konsekvenser. Dessa vittnesmål basuneras till omvärlden genom rörelsens internationella nätverk och kan svårligen motsägas av näringslivets presstalesmän (Gandhi 2003:490). Projektets konsekvenser är på detta vis ständigt blottade för omvärlden, vilket medför avsevärt ökade risker ur CSR-synpunkt. Detta kan förklara det internationella näringslivets bestående avhållsamhet i det indiska fallet.

Avsaknaden av lokala bundsförvanter och förstahandskällor kan delvis förklara Probe Internationals svårigheter att genom transparens påverka det kanadensiska näringslivets långsiktiga agerande. Framtvingande av effektiv självreglering genom transparens tycks i denna jämförelse förutsätta ett fungerande lokalt civilsamhälle.

4 Statligt ramverk - hinder och förutsättning

En förutsättning för ett fungerande civilsamhälle är att staten respekterar grundläggande mänskliga rättigheter såsom yttrandefrihet, tryckfrihet och organisationsfrihet. Staten bör vidare bistå med institutioner vilka är lyhörda inför allmänhetens åsiktsyttringar. Graham & Woods ser statlig tolerans och receptivitet som avgörande för civilsamhället möjligheter att påverka den privata sektorns agerande (Graham & Woods 2006:879-880).

4.1 Förbud, symboler och slöjfeffekter – Tre Raviners damm

I det kinesiska fallet det statliga agerande präglats av motsatserna till tolerans och receptivitet. Ända sedan förbudet mot att offentligt kritisera Tre Raviners damm infördes 1987 har inhemsk kritik mot projektet varit sällsynt (Salazar 2000:162). Organiserad opposition och massprotester av det indiska slaget är icke-förekommande. Den ofrånkomliga slutsatsen är att staten utgör ett hinder snarare än en förutsättning för ett ev. civilsamhälles möjligheter att påverka den privata sektorn agerande. Den kinesiska staten är dammprojektets upphovsmän och indirekt genom CTGPC den involverade privata sektorns arbetsgivare (Qing & Sullivan 1999:67). Staten har följaktligen avsevärda möjligheter att påverka projektets utformning. Det är i detta fall frestande att påstå att multinationella företag och andra involverade från den privata sektorn är maktlösa. Möjligheterna att påverka projektets utformning och framtvunga större miljö- och social hänsyn förefaller kringskurna av de kinesiska myndigheternas orubbliga maktposition. Om ett företag ställer krav vid kontraktering till projektet går med största sannolikhet uppdraget till en konkurrent – sådan är marknadslogiken. Detta resonemang stämmer förmodligen bra in på verkligheten.

Samtidigt utgör Tre Raviners damm ett fall då CSR som koncept ställs på sin spets. Myndigheternas rigida hållning gentemot lokalbefolkningen som direkt påverkas av projektets konsekvenser indikerar ett tydligt missförhållande. Sporadiska protester har förekommit även i det kinesiska fallet. Exempelvis protesterade i Maj 2002 ett hundratal bybor från byn Yaowan mot vad de ansåg vara otillräcklig kompensation för deras hem- och landförlust, resulterad av dammreservoarens utbredning. Ett hundratal poliser och paramilitärer sändes ut för att tysta protesterna. Ett dussintal bybor arresterades av vilka en majoritet

ansågs vara demonstrationernas organisatörer (The Economist 020706). Detta är bara ett i raden av exempel på nedslagna protester och gripanden som förekommit i anslutning till dammprojektet. Dessa aktioner är naturligtvis ingen ovanlighet i Kina, och om sådana incidenter skulle illegitimera interaktion med de kinesiska myndigheterna skulle i princip all utländsk affärsverksamhet i Kina uteslutas. Men Tre Raviners damm är annorlunda - just därför att projektet sker helt i statlig regi.

Det är en allmänt vedertagen sanning bland myndigheter, utländsk näringsliv och projektets motståndare att Tre Raviners damm utgör en symbol för Kinas framsteg och utveckling. Mao Zedong inledde dammretoriken redan på 1950-talet i romantisk dikt där han drömskt beskriver dammreservoaren som *"en fridfull sjö intill de branta ravinerna"* (Qing & Sullivan 1999:66). Senare partiledare har kallat dammen *"en ny kinesisk mur överbryggande Yangtze-floden"* (Ibid 1999:69). ABB:s officiella rapport beskriver Tre Raviners damm som *"en symbol för framtida välstånd"* (Rogers 2002:3). Mycket av logiken bakom myndigheternas drivkraft att genomföra projektet går att finna i symbolretoriken. Jiang Zemin, Kinas president 1993-2003, har fritt översatt beskrivit Tre Raviners damm som *"ett slutgiltigt bevis för socialismens överlägsna förmåga att organisera människor för att genomföra storskaliga projekt"* (Verburg 1999:4). Den ursprungliga drivkraften bakom Tre Raviners damm är dess symbolfunktion - för landet och för det styrande kommunistpartiet. Li Peng, Kinas premiärminister 1987-1998 och tidigare huvudansvarig för landets energipolitik (Nationalencyklopedin 070515), har själv tydliggjort att så är fallet (Qing & Sullivan 1999:69). Tre Raviners damm är främst ett politiskt projekt, dess ekonomiska konsekvenser är sekundära. Detta har avgörande implikationer för den involverade privata sektorn. Det lokala civilsamhällets möjligheter att påverka den privata sektorn är i princip obefintliga som direkt följd av statens inskränkningar. Samma privata sektor genomför parallellt ett symbolbygge på uppdrag av den maktorganisation som kuvar företagets stakeholders. Detta är ett oheligt samarbete som svårligen kan motiveras ur ett stakeholder-perspektiv. Men ett samarbete som likväl tilläts fortgå, bl.a. som en följd av det lokala civilsamhällets tystnad.

Den återkommande diskrepansen mellan ord och handling visavi CSR har dock redan konstaterats. Denna analys bekräftar dock att en tolerant och receptiv statsmakt utgör en avgörande förutsättning för civilsamhällets möjligheter att påverka den privata sektorns agerande. Analysen illustrerar vidare hur den kinesiska statsmakten som projektets initiativtagare lägger en slöja över projektets alla stakeholders. Den involverade privata sektorns upplevda ansvar tycks begränsas under statsmaktens vingar. En jämförelse med indiska fallet kan indikera om Kinas auktoritära statsmakt är en förklaring till den privata sektorns eftergivenhet.

4.2 Demokrati, protester och domstolsbeslut - Narmada

Interaktionen mellan den indiska staten och det civilsamhälle som motsätter sig Narmadaprojektet har inte heller varit någon kärleksaffär. I likhet med det kinesiska fallet är den indiska staten dammprojektets upphovsmän. Men till skillnad från Kina så är Indien en demokrati med ett väl utvecklat rättssystem innefattande omfattande lagstiftning till skydd för de mänskliga rättigheterna (www.manskligarattigheter.gov.se). Trots det har indiska myndigheter vid flertalet tillfällen gjort sig skyldiga till kränkningar av de mänskliga rättigheterna i samband med protester mot Narmadaprojektet (UN Press release 060413:1).

Protesterna mot Sardar Sarovar dammen har varit omfattande och långvariga. Demonstranter organiserade av NBA har vid flertalet spektakulära aktioner ockuperat byggplatsen för dammen, blockerat vägar, inlett omfattande och långvariga hungerstrejker, och vägrat flytta till den punkt då myndigheterna tvingats fiska upp beslutsfasta demonstranter ur vattenmassorna (Coles & Bavadam 2000:3). Myndigheterna har svarat på dessa metoder med förbud, nedslagna protester och massarresteringar (Turaga 2000:242). NBA:s ihållande protester fick 1994 Indiens högsta domstol att ta upp ärendet. Domstolen ägnade sex år att utreda Sardar Sarovar dammens försvarbarhet ur ekonomisk, miljö- och social synvinkel. Domstolens beslut att ta upp ärendet hindrade konstruktionsarbetet från att fortgå under utredningsperioden.

Det efterlängtade domstolsbeslutet kom i oktober 2000 och var en besvikelse för projektets motståndare. Bland förespråkarna uppfattades beslutet som en kompromiss. Domstolens beslut tillät dammprojektet att fortgå men med vissa förbehåll. En förutsättning för att dammens höjd skulle tillåtas höjas ytterligare var att adekvata kompensationsåtgärder till fullo implementerades innan dammbygget tilläts fortsätta (IPT 2000:2). Beslutets praktiska implikationer har varit att dammprojektet har fortgått trots, enligt bl.a. NBA och FN, otillräckliga kompensationsåtgärder.

Trots NBA:s besvikelse över beslutets utfall så har högsta domstolens agerande haft positiva konsekvenser för proteströrelsens agenda. NBA opponerar sig hela Narmadaprojektet och den syn på utveckling som proteströrelsen anser projektet representerar (Gandhi 2003:484). Domstolens agerande manifesterade att statliga instanser var beredda att ingripa för att hindra dammprojektet, vilket också gjordes under sex år. Detta kan tolkas som ett uttryck för politisk oenighet och instabilitet, i synnerhet av de riskmedvetna privata aktörer som planerar en ev. involvering i projektet.

Händelseutvecklingen har inte minst haft följder för projekteringen av Maheshwardammen, vilket är nästa stora damm uppströms från Sardar Sarovar. Maheshwarprojektet har i likhet med Sardar Sarovar kännetecknats av bristande

kompensationsåtgärder till dammområdets lokalbefolkning (van Gelder et. al 2002:70). Bristerna stred uppenbart mot högsta domstolens vägledande beslut i Sardar Sarovar fallet. Risken var således överhängande att även detta projekt skulle försenas om projektets motståndare tog fallet till domstol. Som ett försök till förlikning tillät de regionala myndigheterna representanter från NBA ingå i en utredningsgrupp tillsammans med dammprojektets ansvariga och representanter från den indiska regeringen. Utredningsgruppens beslut visade sig dock verkningslösa för NBA:s agenda, vilket ledde till att omfattande protester mobiliserades i området. Detta resulterade bl.a. i att tre av projektets största utländska energibolag, Ogden, Bayernwerk och VEW Energie, drog sig ur. Tillbakadragandena har avsevärt försenat projektets färdigställande (www.narmada.org/maheshwar.html).

En central skillnad mellan det indiska och kinesiska fallet är att den kinesiska staten i princip kan garantera projektets färdigställande. Genomförandet av Tre Raviners damm kännetecknas av stabilitet, säkerhet och handlingskraft. Narmadaprojektet kännetecknas av motsatsen. De indiska myndigheternas relativa lyhördhet inför NBA:s protester försämrar investeringsklimatet kring Narmadaprojektet. Högsta domstolens agerande förbättrade NBA:s möjligheter att identifiera och uppmärksamma projektets baksidor inför omvärlden. Följden är att involvering i projektet innebär påtagliga risker ur CSR-synpunkt. NBA:s internationella allierade International Rivers Network (IRN) exploaterar medvetet dessa risker. Följande skrevs om Maheshwarprojektet i ett öppet brev till energibolaget Ogdens aktieägare:

“The project is saddled by poor economics and faces strong opposition by local people. By investing in this project, Ogden would expose itself to serious financial, political and legal risks”.

-Ogden Report (2000) (www.narmada.org/maheshwar).

Liknande påståenden hade sannolikt varit svårare att underbygga i det kinesiska fallet. Proteströrelsens verksamhet framtvingar finansiella, juridiska och politiska risker. Analysen visar hur det lokala civilsamhället utnyttjar den indiska statens demokratiska institutioner för att påverka den privata sektorns agerande. Skillnaden mellan den indiska och kinesiska dammoppositionen vittnar inte minst om statens betydelse för civilsamhällets möjligheter att påverka den privata sektorn. Samarbetet med internationella allierade har samtidigt varit en förutsättning för indiska proteströrelsens framgångar (Gandhi 2003:490).

5 Internationella institutioner - en plattform i dammreservoaren?

Internationella institutioner spelar en central roll för att skapa fungerande självreglering i U-länder enligt Graham & Woods. Internationella institutioner kan fungera normbildande inom den privata sektorn för hantering av bl.a. miljö och sociala frågor. Genom att en standardnivå skapas för rimlig social- och miljöhänsyn förbättras möjligheterna till kollektivt agerande inom marknaden. Skillnader mellan socialt ansvarstagande och krass opportunism kan lättare identifieras och konventionsenligt agerande därigenom uppmuntras. Enskilda privata aktörer kan bl.a. utnyttja internationella institutioner för att marknadsföra en CSR-profil och skapa konkurrensfördelar. Utomstående aktörer, däribland civilsamhället, kan utnyttja dessa normer för att identifiera överträdelser och framtvunga självreglering (Graham & Woods 2006:881).

5.1 Finanshinder och rekommendationer - Tre Raviners damm

Det kinesiska fallet illustrerar i vilken mån internationella institutioner kan fylla en funktion för självreglering i avsaknaden av ett lokalt fungerande civilsamhälle. Flertalet välkända internationella institutioner är aktuella med avseende på det kinesiska dammprojektet. The UN Global Compact (UNGC) är en normbildande institution vars principer bl.a. bygger på deklaration av de mänskliga rättigheterna och Riodeklaration. UNGC riktar sig också direkt till den privata sektorn (www.unglobalcompact.org). The World Commission on Dams (WCD) rapport *Dams and Development: a new framework for decision-making* är ett dokument särskilt utarbetat för att fungera vägledande inom den internationella dammindustrin. Dokumentet är resultatet av förhandlingar och diskussion mellan ledande representanter från dammindustrin, multilaterala och statliga organ, akademin och civilsamhället (www.unep.org/dams/WCD).

Även om dessa institutioner utgör icke-bindande överenskommelser kan de bl.a. ha en funktion för att underlätta formella bedömningar av den privata sektorns agerande. Den internationella anti-damm organisationen IRN refererar bl.a. till WCD:s rapport i sin kritik mot Tre Raviners damm:

“The Three Gorges dam project does not comply with most of the WCDs recommendations and would never be built under the WCDs guidelines. Funders should withdraw support for the project” (<http://www.irn.org/wcd/index.php?id=threegorges.shtml>).

IRN bl.a. pekar på en rad punkter där det kinesiska dammprojektet överträder de riktlinjer som går att finna i WCD:s rapport (Ibid). Problemet för IRN är att de svårigen kan utpeka enskilda privata aktörer vilka bryter mot dokumentets förpliktelser. Utformningen av rapporten har en generell karaktär och inga enskilda aktörer från den privata sektorn kan knytas till dokumentets utformning. Detta gör IRN:s kritik relativt kraftlös.

The Equator Principles (TEP) är en normbildande deklARATION vilken riktar sig till världens internationella bank- och finansinstitutioner. TEP skiljer sig åt på det vis att enskilda privata finansinstitutioner ansluter sig till deklARATIONEN, snarare än större konglomerat av privata aktörer vilket hittills varit fallet med UNGC. Anslutna bank- och finansinstitutioner förpliktar sig att följa TEP:s styrande riktlinjer för hantering av miljö- och sociala frågor (www.equator-principles.com). Det styrande dokumentet för TEP inleds på följande vis:

"The Equator Principles Financial Institutions (EPFIs) have consequently adopted these Principles in order to ensure that the projects we finance are developed in a manner that is socially responsible and reflect sound environmental management practices. By doing so, negative impacts on project-affected ecosystems and communities should be avoided where possible, and if these impacts are unavoidable, they should be reduced, mitigated and/or compensated for appropriately" –Preamble, The Equator Principles

(www.equator-principles.com)

Tre Raviners damm är som bekant ett kontroversiellt projekt. Tidigare analys har tydliggjort att Tre Raviners damm är ett i hög grad politiskt projekt med stora miljö- och sociala konsekvenser. Hanteringen av dessa konsekvenser har i hårda ordalag kritiserats av en majoritet av projektets utomstående observatörer. Få icke-involverade röster har höjts för att försvara projektets utformning. Även projektets förespråkare har erkänt att hanteringen av projektets, i synnerhet sociala konsekvenser, i vissa fall har varit bristande (Salazar 2000:160,164). Pendeln väger uppenbarligen åt ena hållet. Tre Raviners damm är också ett gigantiskt projekt med enorm kapitalefterfrågan. Morgan Stanley's (vilka står utanför TEP) omfattande involvering vittnar inte minst om projektets attraktionskraft (van Gelder et. al 2002:62).

TEP förefaller ha hindrat konventionens underskrivna (vilket inkluderar flertalet av världens privata storbanker) från direkt involvering i projektet – inga av projektets direktfinansiärer går att finna bland deltagarna i TEP. Flertalet av TEP:s mest framstående underskrifter, däribland Crédit Suisse, Barclays och HSBC (www.equator-principles.com) är dock storägare av de obligationer som ställts ut av CDB, vilka av utomstående granskare misstänks stå i direkt anknytning till dammprojektets finansiering. Eftersom kapitalet kanaliseras genom CDB:s obligationer är det i princip omöjligt att knyta något internationellt finansinstitut direkt till projektets finansiering (Ibid 2002:64-66).

Frånvaron av TEP:s underskrivna bland projektets direktfinansiärer kan ändå tolkas som en framgång för institutionen. Samtidigt vittnar den höga andelen

indirekt finansiering om svårigheterna att uppfölja TEP så snart kapitalet nått CDB och Kina.

De nämnda institutionernas marginella genomslagskraft bör också tolkas i ljuset av att Tre Raviners damm är ett projekt som utförs i den kinesiska statens regi (Qing & Sullivan 1999:67). Den tidigare nämnda slöjefekten gör sig sannolikt gällande för den privata sektorn i detta fall. Privata aktörer uppfattar sin roll i projektet som deltagare snarare än organisatörer. Många privata aktörer finner det sannolikt mer rationellt och konstruktivt att delta i projektet än att stå utanför - allmänna riktlinjer till trots. ABB:s tidigare nämnda uttalande tyder på ett sådant resonemang: *"And, for ABB's part, the company says it is helping make the dam as safe and environmentally sound as possible"*(Rogers 2002:3).

Projektets upphovsmän är en maktorganisation vilken till stor del ställt sig utanför de internationella konventioner som nämnts i denna analys. Detta förefaller även påverka den involverade privata sektorns agerande. TEP:s relativa genomslagskraft indikerar dock att den privata finanssektorns kan låta sig begränsas av institutionella förpliktelser, oberoende av statsmaktens demokratiska tillkortakommanden

5.2 Transnationella nätverk och institutionella plattformar - Narmada

NBA:s förmåga att påverka den privata sektorns agerande i Narmadaprojektet har utan tvekan gynnats av interaktionen med omvärlden. Samarbetet med internationella NGO's har varit en förutsättning för proteströrelsens möjligheter att påverka involverade multinationella företag ifrån deras hemländer. NBA är en gräsrotsrörelse vilken i allt högre grad anammat den globala diskurs som har sitt ursprung i internationella institutioner. Dessa institutioner har dels fungerat som plattform för samarbete med internationella NGO's, och dels som ett medel för att effektivt påverka statliga och privata aktörer (Gandhi 2003:490). Samma institutioner som nämnts i föregående avsnitt är i hög grad aktuella även i det indiska fallet.

Interaktionen mellan NBA och internationella NGO's är särskilt intressant för denna analys. Listan på NBA:s internationella bundsförvanter är lång. NBA har bl.a. samarbetat med Amnesty International, Environmental Defense Fund och Friends of the Earth. Utöver det har NBA haft ett nära samarbete med IRN och paraplyorganisationen Friends of the River Narmada vilka i hög grad koordinerat det internationella stödet för NBA:s proteströrelse. Detta spretiga nätverk av lokala och globala intresseorganisationer är ett typexempel på vad som brukar kallas Transnational Advocacy Networks inom den akademiska litteraturen (Gandhi 2003:490). En central skillnad mellan detta nätverk och det internationella nätverk som opponerar sig mot Tre Raviners damm är att det senare i princip saknar lokal förankring.

Som beskrivet i föregående avsnitt har IRN skördat få praktiska framgångar i det kinesiska fallet genom att referera till internationella konventioner. Oppositionen mot Narmadaprojektet har varit desto mer framgångsrik. Tillbakadragandet av en rad multinationella företag från Maheshwarprojektet var som tidigare antytts, inte bara resultatet av ett politiskt instabilt och osäkert investeringsklimat. IRN:s nära samarbete med NBA spelade bl.a. en central roll för det amerikanska energibolaget Ogden's slutgiltiga tillbakadragande ur projektet (van Gelder et. al 2002:73). Det USA-baserade IRN utövade bl.a. omfattande påtryckningar och lobbying mot Ogden i företagets hemland. I ett pressmeddelande riktat direkt till Ogden's styrelse skriver IRN:s ledargestalt Patrick McCully följande:

"By supporting the Maheshwar Dam, Ogden is contributing to human rights abuses and the destruction of the livelihoods of tens of thousands of people. Both local people and their international supporters are determined that this dam will not be built".

IRN Press Release, 000523 (www.narmada.org/maheshwar).

Uttalandet innehåller två viktiga beståndsdelar. McCully refererar till en internationell institution, de mänskliga rättigheterna, för att identifiera dammprojektets brister. Och han understryker oppositionens *transnationella* karaktär - både lokala och internationella aktivister är fast beslutna om att hindra dammprojektets genomförande. Uttalandets inverkan på Ogden's styrelsemedlemmar ska naturligtvis inte övertolkas. Men betydelsen av att IRN i detta fall är den lokala protesterörelsens förlängda arm, snarare än en utomstående intresseorganisation, ska inte heller underskattas.

Pressmeddelandets föregicks av ett öppet brev till Ogden's dåvarande VD, Scott G. Mackin. Brevet var underskrivet av 124 organisationer från 27 olika länder, McCully avslutade brevet på följande vis:

The undersigned organizations are determined to support and publicize the struggle of the villagers in the Narmada Valley. NGOs will not hesitate to inform the shareholders and other stakeholders of Ogden Corporation about the social, environmental, legal and financial risks of the Maheshwar project. We call upon your company to withdraw from Maheshwar and decline involvement in a project which is based on the destruction of local peoples' livelihoods.

Ogden letter, 000327 (www.narmada.org/maheshwar).

Brevet betonar vid återkommande tillfällen oppositionens lokala förankring samt de risker som detta medför för företagets aktieägare och stakeholders. Ogden höll vid tillfället 49 % av det privatiserade Maheshwarprojektets preferensaktier (The Economic Times 040506). Företagets beslut att dra sig ur projektet i december 2000 motiverades officiellt och kortfattat av företagets Vice VD Kent Burton: *"the company decided to quit due to growing concerns on project economics"*(The Ecologist 010102).

Om projektets baksidor inte hade identifierats som kränkningar av de mänskliga rättigheterna hade det sannolikt varit svårare att samla 124 intresseorganisationer från 27 olika länder under gemensam flagg. Det är inte minst i detta avseende som internationella institutioner har fungerat som en plattform för samarbete mellan det transnationella nätverkets olika aktörer.

Kombinationen av NBA:s lokala motstånd och dess samarbete med internationella NGO's framtvängde i detta fall den privata sektorns tillbakadragande. Jämförelsen med det kinesiska fallet illustrerar den internationella dammoppositionens begränsningar i avsaknaden av ett lokalt fungerande civilsamhälle. Den privata sektorns efterlevnad av internationella institutioner tycks förbättras vid förekomsten av en lokalt förankrad granskare. Detta indikerar hur internationella institutioner kan fungera som ett effektivt verktyg för att framtvänga självreglering genom civilsamhällets transnationella samarbete.

6 Slutsatser

Vilka fundamentala skillnader finns mellan den privata sektorns agerande, i termer av social- och miljöhänsyn, i Narmada Valley Development Project och Three Gorges Dam Project?

Uppsatsens empiriska undersökning har klarlagt att det finns fundamentala skillnader mellan de båda fallen vad gäller den privata sektorns social- och miljöhänsyn. I det indiska fallet har den privata sektorn avstått eller dragit sig tillbaka från inblandning i projektet. I det kinesiska fallet har få privata aktörer låtit sig begränsas på självreglerande grunder. Få mellanting går att finna. Den empiriska undersökningen har inte funnit något fall där involverade privata aktörer tagit initiativ för att förändra dammprojektens utformning, för att frambringa en bättre hantering av projektets miljö- och sociala konsekvenser. En sannolik förklaring till detta är att båda dammprojekten utförs i statlig regi. Den privata sektorn konkurrerar om uppdrag utställda av statligt styrda bolag, vilka har det övergripande ansvaret för projektets genomförande. Möjligheterna att ställa krav och samtidigt vara konkurrenskraftig är därför begränsade. Resonemanget är följande: Om en privat aktör vill agera självreglerande och tillämpa CSR så ställs denne inför två alternativ. Antingen deltar aktören i projektet eftersom hanteringen av projektets miljö- och sociala konsekvenser anses rimliga och i linje med företagets CSR. Eller så ställer sig aktören utanför i protest mot projektets miljö- och sociala konsekvenser eller hanteringen av dessa. Detta övergripande resonemang indikerar den privata sektorns dilemma.

Uppsatsens empiriska undersökning har dock klargjort det något mer komplexa beslutsfattande som ligger bakom den privata sektorns agerande. Jämförelsen har visat att de främsta motiven till att stå utanför det indiska projektet är ekonomiska snarare än sociala. Att flertalet privata aktörer ursprungligen har varit involverade i projektet antyder att projektet är intressant ur ett företagsekonomiskt perspektiv. Men till följd av de omständigheter som omsluter det indiska projektet har privata aktörer ändå valt att stå utanför. I det indiska fallet har omständigheterna varit sådana att ev. brister i social- och miljöhänsyn har uppmärksammats. Genom detta försämras de ekonomiska incitamenten att involvera sig i projektet. Privata aktörer utövar därigenom en indirekt social- och miljöhänsyn genom sitt ekonomiska agerande. En förutsättning för uppkomsten av dessa incitament är att en viss CSR-logik förekommer. Etiska och riskmedvetna investerare, konsumenter och andra stakeholders fyller därför en viktig funktion för att skapa denna logik. Exemplet med företag som har varit involverade i båda projekten (Siemens, Alstom m.fl.), men som dragit sig ur det indiska projektet till följd av ökade CSR-risker indikerar att dessa slutsatser kan stämma (van Gelder et. al

2002:40-41, 73-74). Proportionsmässigt innebär det kinesiska projektet avsevärt större miljö- och sociala konsekvenser. Skillnaden är att omständigheterna som omsluter det kinesiska projektet gör konsekvenserna mindre riskfyllda ur ett CSR-perspektiv. Dessa skillnader förklarar den privata sektorns olika agerande. Slutsatsen är att det finns fundamentala skillnader mellan de båda fallen vad gäller den privata sektorns social- och miljöhänsyn, men att dessa skillnader kan förklaras av ett i slutändan ekonomiskt agerande. Skillnaden manifesteras främst genom att den privata sektorn i hög grad ställt sig utanför det indiska projektet, men är involverade i det kinesiska projektet - trots likartade miljö- och sociala konsekvenser. Uppsatsen ansluter sig således till de studier som ifrågasätter CSR:s praktiska genomslagskraft, såvida inte vissa gynnsamma omständigheter är förekommande:

Har (icke-)förekomsten av ett fungerande civilsamhälle varit avgörande för att frambringa dessa skillnader?

Analysen har visat att förekomsten av ett lokalt fungerande civilsamhälle utgör en avgörande skillnad mellan de båda fallen. I det indiska fallet har ett aktivt civilsamhälle framtvingat den privata sektorns tillbakadragande. Jämförelsen med det kinesiska fallet tydliggör hur avsaknaden av ett fungerande civilsamhälle gör att självreglering i hög grad uteblir. Slutsatsen är att ett lokalt fungerande civilsamhälle spelar en avgörande roll för att självreglering ska tillämpas i praktiken. För att nå fram till denna slutsats har det varit nödvändigt att granska en rad andra potentiella förklaringsvariabler i anslutning till civilsamhället. Resultatet har varit att dessa variabler i hög grad är beroende av ett lokalt civilsamhälle för att effektivt kunna påverka den privata sektorns agerande.

På vilket sätt har civilsamhället fungerat för att påverka den privata sektorn att i handling tillämpa CSR och fungera självreglerande?

Det lokala civilsamhället har genom sin anknytning och fysiska närhet till det aktuella området en rad fördelar. Detta tydliggörs i Graham & Woods teori och bekräftas i denna uppsats. NBA:s verksamhet gynnas av dess lokala förankring och direkta anslutning till Narmadaprojektets konsekvenser (Turaga 2000:240). Dessa egenskaper är unika för det lokala civilsamhället i förhållande till Graham & Woods andra förklaringsvariabler. Det är också dessa egenskaper som gör det lokala civilsamhället till en avgörande variabel för att CSR ska förverkligas i praktiken. Exempelvis har en återkommande observation i uppsatsens analys varit att internationella NGO's i hög grad är beroende av ett lokalt civilsamhälle, för att effektivt kunna påverka den privata sektorns agerande. Probe International och IRN:s svårigheter att påverka den privata sektorn har bl.a. tydliggjorts i det kinesiska fallet. Dessa organisationer har utnyttjat olika former av transparens och internationella institutioner för att påverka den privata sektorns agerande (Gandhi 2003:490, van Gelder et. al 2002:42-43). Samma verktyg har också utnyttjats i det indiska fallet, men med desto större framgång. Förklaringen till detta är att NBA har fungerat som en avgörande länk till dammprojektets konsekvenser. Denna

länk är avgörande eftersom det är en inkörsport till den privata sektorns stakeholders.

Enligt stakeholder-teori är det genom ett företags relationer med sina stakeholders som dess CSR manifesteras. I det kinesiska fallet kommer denna relation inte manifesteras så länge det lokala civilsamhället begränsas av statens inskränkningar. I det indiska fallet manifesteras denna relation högt och ljudligt inför omvärlden genom NBA:s protester. Diskrepans mellan ord och handling försvåras därigenom avsevärt. Slutsatsen är att positionen som stakeholder ger det lokala civilsamhället en nyckelroll för att framtvunga självreglering. Nyckelrollen manifesteras inte minst av att andra påverkansfaktorer visat sig vara i hög grad beroende av civilsamhällets position. Transparens, ett statligt ramverk och internationella institutioner har viktiga funktioner för att frambringa självreglering, men tycks nå störst genomslagskraft i anslutning till det lokala civilsamhället.

6.1 Förslag till framtida forskning

Generaliseringsmöjligheterna utifrån en fallstudie är naturligtvis begränsade. Uppsatsen skapar dock underlag för framtida forskning. Något som framkommit som särskilt intressant med utgångspunkt i uppsatsen analys är tillämpningen av CSR i skuggan av odemokratiska statsmakter. Det kinesiska fallet är högaktuellt med tanke på landets ekonomiska tillväxt och integration i den globala ekonomin. Vidare forskning kan undersöka vilka särskilda implikationer som förekommer vid praktiserande av CSR i odemokratiska sammanhang. Uppsatsen uppvisar att privat involvering i statligt drivna projekt kan vara av särskilt intresse i dessa fall.

7 Appendix

- CDB – China Development Bank
- CEPC - China Yangtze Electric Power Corporation
- CSR - Corporate Social Responsibility
- CTGPC - China Yangtze Three Gorges Project Development Corporation
- CYJV - Canadian International Projectmanagers Yangtze Joint Venture
- IRN - International Rivers Network
- NBA – Narmada Bachao Andolan
- NVDP - The Narmada Valley Development Project
- SSNNL - Sardar Sarovar Narmada Nigam Ltd.
- TEP - The Equator Principles
- UNGC - The UN Global Compact
- WCD - The World Commission on Dams

8 Referenser

Tryckta källor:

Vetenskapliga tidskrifter och artiklar:

Coles, Peter – Bavadam, Lyla, 2000. *A Barrage of Protest*, The UNESCO Courier, April 2000.

The Economist, 2002. *Asia: Dam shame; China's Three Gorges project*, vol. 364, nr 8280, s. 62.

Gandhi, Ajay, 2003. *Developing Compliance and resistance: the state, transnational social movements and tribal peoples contesting India's Narmada Project*, Global Networks, vol. 3, nr 4, s.481-495.

van Gelder, Jan Willem – van der Valk, Frank – Dros, Jan Maarten – Worm, Janette, 2002, *The impacts and financing of large dams*, Research paper by Profundo for WWF International – Living Waters Programme.

Godfrey, Paul C. – Hatch, Nile W., 2007. *Researching Corporate Social Responsibility: An Agenda for the 21st Century*, Journal of Business Ethics, vol. 70, nr 1, s.87-98.

Graham, David – Woods, Ngaire, 2006. *Making Corporate Self-regulation Effective in Developing Countries*, World Development, vol. 34, nr 5, s. 868-883.

Hill, Ronald Paul – Ainscough, Thomas – Shank, Todd – Manullang, Daryl, 2007. *Corporate Social Responsibility and Socially Responsible Investing: A Global Perspective*, Journal of Business Ethics, vol. 70, nr 2, s. 165-174.

Monroe, Ann, 1999. *The Looming Ecowar*, Investment Dealers' Digest, Maj 1999.

Qing, Dai – Sullivan, Lawrence R., 1999. *The Three Gorges and China's Energy Dilemma*, Journal of International Affairs, vol. 53, nr 1, s. 53-71.

Salazar, Joanna Gail, 2000. *Damming the Child of the Ocean: The Three Gorges Project*, The Journal of Environment Development, vol. 9, nr 2, s.160-174.

Turaga, Uday, 2000. *Damming waters and wisdom: protest in the Narmada River Valley*, *Technology in Society*, vol. 22, nr 2, s. 237-253.

Verburg, Peter, 1999. *Going to the wall with China*, *Canadian Business*, vol. 72, nr 2, s. 26-36.

Waddock, Sandra, 2004. *Parallell Universes: Companies, Academics, and the Progress of Corporate Citizenship*, *Business and Society Review*, vol. 109, nr 1, s. 5-42.

Wright, Chris, 2003. *Funding the Three Gorges*, *Asiamoney*, Mars 2003, s. 20-25.

Böcker:

Edwards, Michael, 2004. *Civil Society*. Padstow Cornwall UK, Blackwell Publishing Ltd.

Scholte, Jan Aart, 2005. 'Global trade and finance' i John Baylis och Steve Smith (red.), *The Globalization of World Politics*, 3:e utgåvan, Oxford: Oxford University Press.

Internetkällor:

Tidningsartiklar och rapporter:

Dagens Nyheter, 070423. *Google starkaste varumärket* – <http://www.dn.se>

Indian People's Tribunal (IPT) 2000. *Sardar Sarovar* - <http://www.iptindia.org>

OED Précis, World Bank 1995. *Learning from Narmada* - <http://www.worldbank.org/>

The Ecologist, 010102, *Ogden withdraws from Maheshwar dam* - <http://www.accessmylibrary.com/>

The Economist, 2002. *Asia: Dam shame; China's Three Gorges project*, vol. 364, nr 8280, s. 62.

The Economic Times, 040506. *Uma Bharti lights up Maheshwar project* - <http://economictimes.indiatimes.com>

Nationalencyklopedin, 070515, *Li Peng* – <http://www.ne.se>

Reuters, 070521. *Three Gorges dam causes downstream erosion-study* - <http://www.alertnet.org/>

UN Press Release, 060413. *Human Rights experts express concern about impact of raising of height of dam in Narmada River, India* - <http://www.ohchr.org>

Internetsidor:

CSR Wire – <http://www.csrwire.com/reports>

International Rivers Network - <http://www.irn.org/wcd/index.php?id=threegorges.shtml>

ISO - <http://www.iso.org>

Friends of River Narmada - <http://www.narmada.org/sardarsarovar>, alt. /maheswar

London Business Forum - - <http://www.londonbusinessforum.com>

Sardar Sarovar Narmada Nigam Ltd - <http://www.sardarsarovardam.org>

Svenska regeringen - <http://www.manskligarattigheter.gov.se>

The Equator Principles (TEP) - <http://www.equator-principles.com>

The UN Global Compact - <http://www.unglobalcompact.org>

UNEP -- <http://www.unep.org/dams/WCD>

Bild framsida: Dammöppning, Tre Raviners damm 2004.

This document was created with Win2PDF available at <http://www.win2pdf.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.
This page will not be added after purchasing Win2PDF.